

فريضة فراموش شده امر به معروف و نهی از منکر



یکی از بارزترین درس های عاشورا احیای فريضة ی امر به معروف و نهی از منکر است که تنها در تذکراتی نسبت به بعضی از گناهان جزئی از سوی افراد عادی خلاصه نمی شود بلکه قیام بر ضد حکومت ستم و تلاش برای اصلاح ساختار سیاسی جامعه و تشکیل حکومتی بر اساس حق و قرآن نیز از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر است آنگونه که امام حسین (ع) حماسه ی عاشورا ی خود را عبارت از همان دانست.



امر به معروف و نهی از منکر *** تذکر لسانی وظیفه همگانی

مقدمه

امر به معروف و نهی از منکر برجسته ترین، بارزترین و گرامی ترین واجب در بین واجبه‌ها می باشد هدف تمام انبیاء و اولیاء اصلاح جامعه بشری بوده است و مؤثرترین ابزار برای رسیدن به این هدف بزرگ امر به معروف و نهی از منکر است.

قرآن کریم به کرات به اهمیت این فریضه اشاره نموده و آمرین به معروف و نهی کنندگان از منکر را از صالحین، رستگاران و بهترین امت می داند.

در روایات امر به معروف و نهی از منکر سبب امنیت، آبادانی، حلال شدن درآمدها، برپائی واجبات و اصلاح امور دین و دنیا معرفی شده است.

بیان رسا و تعبیر زیبای امیر سخن امیرالمؤمنین علیه السلامین است که: «تمام کارهای نیک حتی جهاد در راه خدا در برابر به معروف و نهی از منکر همانند رطوبت دهان (قطره ای) است در برابر دریا»

امر به معروف و نهی از منکر شیوه انبیاء و اولیاء است و کسی راه آنان را می پیماید که امر به معروف و نهی از منکر کند. مضمون بعضی از روایات این است که: کسانی که با امر به معروف بدنبال رشد جامعه و توسعه ایمان و کار نیک می باشند و با نهی از منکر بینی فاسقان را به خاک مالیده و از سقوط جامعه جلوگیری می کنند خلیفه و جانشین خدا و پیامبر در زمین هستند و اهداف الهی بوسیله آنها در جامعه تحقق پیدا می کند.

و کوتاه سخن اینکه امر به معروف و نهی از منکر نشانه غیرت دینی و احساس مسئولیت است، باشد که با توفیقات الهی که به این مهم پردازیم تا از این رهگذر هم بر ایمان خویش بیفزائیم و هم در اصلاح جامعه سهیم باشیم.

شیوه های عملی امر به معروف و نهی از منکر

هدف عمده و اساسی در امر به معروف و نهی از منکر محقق شدن معروف و زدوده شدن منکر است. برای نیل به این هدف به نظر می رسد که باید به دنبال بهترین و مؤثرترین راهکارها و شیوه های عملی بوده باشیم

۱- شیوه عملی: اولین و مؤثرترین شیوه در امر به معروف و نهی از منکر تبلیغ عملی است. یکی از مهمترین عوامل موفقیت پیامبر اکرم (ص) و ائمه (ع) در ترویج و گسترش مکتب، توجه به این شیوه بوده است. پیامبر اکرم (ص) در اغلب کارها از قبیل کردن خندق، ساختن مسجد و برنامه های فرهنگی و اجتماعی و قبل از اینکه دیگران را تشویق به این کار کند خود پیشقدم می شد، همچنانکه امامان معصوم (ع) به این طریق عمل می کردند.

۲- احترام به شخصیت افراد: دومین اصلی که در تأثیر امر به معروف و نهی از منکر در خور توجه است، احترام به شخصیت افراد می باشد. مرتکبان منکر تا وقتی که متجاهر به گناه نشده اند، و به طور آشکار خود را نیالوده اند محترمند و نباید به هتک حرمت آنها پرداخت.

۳- ارشاد تدریجی: معمولاً ما انتظار داریم کسانی که در گرداب منکرات غوطه ور شده اند یک دفعه آنها را از گرداب در آوریم و یک مسلمان ایده آل بسازیم؛ در حالی که تربیت امری تدریجی است و فضایل و رذایل هیچ کدام

یک مرتبه در جان انسان‌ها به وجود نمی‌آیند. در حقیقت می‌توان گفت که از علل نزول تدریجی قرآن توجه به این نکته مهم است، چرا که قرآن کتاب تربیتی است و برای هدایت انسان‌ها به سوی کمال مطلوب نازل شده است.

۴- نرمخویی و محبت: از شیوه‌های مهم و مؤثر در امر به معروف و نهی از منکر، نرمخویی و محبت است؛ خصلتی که موفقیت پیامبر(ص) بنا به تصریح قرآن کریم مرهون آن بوده است.

۵- تشویق به ارزش‌ها: یکی از امتیازات مکاتب الهی تشویق به خوبی‌ها و ارزش‌هاست. پیامبر مکرم اسلام(ص) از عامل تشویق در جهت پیشبرد اهداف استفاده‌های زیادی می‌کرد. برای کسانی که دو رکعت نماز برای خدا می‌خواندند جایزه تعیین می‌کرد. (۲۰) پست‌های حساس سیاسی، فرهنگی و نظامی را به افراد لایقی می‌سپرد و به این ترتیب، امت را به نیکی و پاکی دعوت می‌فرمود. برای نمونه اسامه بن زید هجده ساله را به عنوان فرمانده لشکر منصوب فرمود و....

۶- ایجاد فضای امر و نهی: شکی در این مسئله نیست که محیط هر چند نقش زیربنایی ندارد ولی در پرورش فضایل و ردایل نقش اساسی دارد. رسالت انبیا نیز مبتنی بر این اصل بود که محیط را به گونه‌ای آماده سازند تا خود مردم عدالت را برپا دارند: "لیقوم الناس بالقسط". (۲۱) بنابراین پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: "کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته".

۷- برخورد عملی با مرتکبان منکر: به طور کلی اگر در کنار شیوه‌های گذشته این شیوه را مد نظر نداشته باشیم بدون شک امر به معروف و نهی از منکر بی نتیجه خواهد ماند.

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

۱- مرحله انزجار قلبی: علمای اسلام برای امر به معروف و نهی از منکر مراتب و درجات و همچنین اقسامی قائل شده‌اند. اولین درجه و مرتبه نهی از منکر، هجر و اعراض یا انکار قلبی است و این در مواردی است که ما با شخصی که با او صمیمیت داریم قطع رابطه کنیم و نسبت به او سردی نشان دهیم و این برخورد، برای او تنبه تلقی شود، یعنی تحت یک زجر و شکنجه روحی قرار گیرد و این عمل ما در جلوگیری از کار بد او تأثیر داشته باشد؛ در غیر این صورت چه بسا فردی که از قطع رابطه ما استقبال کرده و او هم قطع رابطه کند و آزادتر دنبال منکرات و کارهای زشت برود در چنین مواردی این کار درست نیست.

۲- مرحله زبانی: درجه دومی که علما و دانشمندان برای نهی از منکر ذکر کرده‌اند، مرحله زبانی است.

۳- مرحله عمل: مرحله سوم عمل است. گاهی طرف در درجه و حالی است که نه اعراض و هجران و نه زبان و بیان بر او تأثیر نمی‌گذارد. در اینجا باید از راه عمل وارد شد. وارد عمل شدن نه تنها به زور گفتن نیست، کتک زدن و مجروح کردن نیست، البته مواردی هم هست که جای تنبیه عملی است که آن هم از شئون حکومت اسلامی است و شهروندان جامعه اسلامی از پیش خود حق اعمال این تنبیهات را ندارند. امر به معروف عملی این است که نباید تنها به گفتن قناعت کند و فکر کنیم همه چیز را گفتن درست می‌شود. گفتن، شرط لازم است ولی کافی نیست. باید عمل کرد و آنچه مربوط به شهروندان است برخورد عملی غیرمستقیم است.

چهل حدیث « امر به معروف و نهی از منکر »

بخش اول اهمیت امر به معروف و نهی از منکر

جانشین خدا و رسول

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
کسی که امر به معروف و نهی از منکر کند جانشین خدا و پیامبر در روی زمین است.

برتر از جهاد

علی علیه السلام فرمودند:
تمام کارهای نیک و حتی جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر چون آب دهان است در برابر دریای پهناور.

بهترین کار مردم

علی علیه السلام فرمودند:
بهترین کار مردم امر به معروف می باشد.

بهترین مردم

مردی خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد:
در حالی که حضرت بر فراز منبر بود – آمد و پرسید مَنْ خَيْرُ النَّاسِ بِهْتَرین مردم کیست؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند:
آن کس که از همه بیشتر امر به معروف و نهی از منکر کند و آن کس که از همه پرهیزگارتر باشد.

هم رتبه شهیدان

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
گروهی هستند که نه پیامبرند و نه شهید ولی مردم به مقامی که خداوند به خاطر امر به معروف و نهی از منکر به آنان عطا فرموده غبطه می خورند.

پایه واجبات

امام باقر علیه السلام فرمودند:
امر به معروف و نهی از منکر دو واجب بزرگ الهی می باشند که سایر واجبات با آنها بر پا می مانند و بوسیله این دو راهها امن و کسب و کار مردم حلال می شود. با این دو واجب است که داد ستمدیدگان ستانده می شود و زمین آباد می گردد.

اقسام جهاد

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

جهاد بر چهار قسم است: ۱- امر به معروف ۲- نهی از منکر ۳- راستی در هنگامه شکیبائی ۴- دوری از گناهکار.

غیرت مؤمن

امام صادق علیه السلام فرمودند:

در غیرتمندبودن مؤمن همین بس که هرگاه کار زشت و ناپسندی مشاهده کرد خدای متعال از نیتش در مورد ناخوش داشتن آن منکر آگاه باشد.

این چنین باش

علی علیه السلام فرمودند:

به کار نیک امر کن و از منکر (کار زشت) بازدار، و با کسی که از تو بریده پیوند کن، و به کسی که تو را محروم کرده عطا کن.

سفارش حضرت امیر علیه السلام

علی علیه السلام در وصیت به فرزند بزرگوارشان امام حسن علیه السلام فرمودند:

تو را به تقوای الهی... و امر به معروف و نهی از منکر سفارش می کنم.

بخش دوم

شیوه و مراتب امر به معروف و نهی از منکر

سخن زیبا

امام علی علیه السلام فرمودند:

آدم بدکار را به وسیله کار نیک خود اصلاح کن، و با سخن زیبایت دیگران را به کار خیر رهنمون باش.

سفارش رسول اکرم صلی الله علیه و آله

علی علیه السلام فرمودند:

رسول خدا صلی الله علیه و آله به ما امر فرمودند که با گنهکاران با چهره ای درهم کشیده برخورد کنیم.

اوصاف آمر به معروف

امام صادق علیه السلام فرمودند:

کسی می تواند امر به معروف و نهی از منکر کند که دارای سه صفت باشد: ۱- به آنچه امر می کند عمل کند و از آنچه نهی می کند اجتناب نماید. ۲- در امر کردن و نهی نمودن میانه روی را پیشه خود کند. ۳- از روی دلسوزی و مهربانی و با مدارا امر و نهی کند.

اوصاف منافقین

امام سجاد علیه السلام فرمودند:

منافق از کار زشت نهی می کند، اما خود از آن اجتناب نمی کند و به کار خوب سفارش می کند، اما خود انجام نمی دهد.

آمری که ملعون است

حضرت علی علیه السلام می فرمودند:

کسانی که مردم را به کارهای نیک امر می کنند و خود آن را انجام نمی دهند و کسانی که مردم را از کارهای زشت باز می دارند اما خود مرتکب آن می شوند مورد لعن و نفرین الهی هستند.

انسان وارونه

حضرت علی علیه السلام فرمودند:

کسی که قلباً موافق کار نیک نباشد و از کار بد منصرف نباشد انسان وارونه ای است که بجای آنکه عقل بر او حاکم باشد هوی و هوس بر او حاکم است.

پذیرای معروف باشید

علی علیه السلام فرمودند:

پذیرای معروف باشید و به آن نیز دستور بدهید و بپذیرید نهی از منکر را و خود نیز از آن نهی کنید.

انکار قلبی

علی علیه السلام فرمودند:

هرگاه یکی از شما کار زشت و ناپسندی را مشاهده کرد و توان آنکه با دست و زبان از آن جلوگیری کند ندارد اما با دل خود آن را انکار کند و خداوند از نیت صادقانه او آگاه باشد، آن کار ناپسند را به حقیقت انکار کرده است.

بهترین نیکی به مادر

شخصی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و گفت مادرم مرتکب گناه می شود. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

او را ببند که بهترین نیکی در حق او منع او از گناه است.

اول ترک بعد نهی

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند:

... دیگران را از منکر باز دارید و خود نیز از آن دوری کنید زیرا شما مأمور شده اید که اول خودتان منکر را ترک کنید بعد نهی از منکر نمایید.

بخش سوم
نتیجه و ثمرات امر به معروف و نهی از منکر

راهنمایی به نیکی

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
کسی که دیگران را به کار نیک راهنمایی کند گویا خود آن را انجام داده است.

ثمره امر به معروف

علی علیه السلام فرمودند: امر به معروف کن تا از اهل معروف شوی.

راهنمایی به خیر

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
هر کس دیگری را به کار نیکی امر کند یا او را از کار زشتی باز دارد یا اینکه او را به خیری راهنمایی نماید و یا اشاره به امر خیری داشته باشد در آن کار نیک شریک خواهد بود.

سلامت دنیا و آخرت

علی علیه السلام فرمودند:

کسی که سه چیز در او باشد، دنیا و آخرتش سالم می ماند: ۱. امر به معروف کند و خود نیز پذیرای آن باشد. ۲. نهی از منکر کند و خود نیز پذیرا باشد. ۳. حدود الهی را نگهداری کند

پشتیبانی از مؤمنان

علی علیه السلام فرمودند: کسی که امر به معروف کند پشت مؤمنان را محکم کرده است.

عزت الهی

امام باقر علیه السلام فرمودند:

امر به معروف و نهی از منکر، دو خصلت از خصلتهای خداوند می باشد، هر کس آن دو را یاری کند، خداوند او را عزیز و آقا گرداند و هر کس آن دو را خوار نماید، خداوند او را خوار و ذلیل گرداند.

اتمام امور

علی علیه السلام فرمودند:

اتمام امور و کارها نزد خدا با امر به معروف و نهی از منکر است.

بهترین انفاق

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: قسم به خدا که هیچ انفاقی بهتر از امر به معروف نیست.

خوار کردن فاسقان

علی علیه السلام فرمود:

کسی که نهی از منکر کند بینی فاسقان و گنهکاران را به خاک مالیده است (و آنها را خوار و خفیف گردانده است)

نجات یافتگان

امام صادق علیه السلام در مورد نجات یافتگان در این آیه شریفه می فرمایند:

آنها کسانی بودند که از کارهای نیک پیروی می کردند و مردم را نیز به آن امر می نمودند.

بخش چهارم

عاقبت ترك امر به معروف و نهی از منکر

اعلان جنگ با خدا

امام رضا علیه السلام فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره می فرمودند: هرگاه امت من از انجام امر به معروف و نهی از منکر سرپیچی کنند و آن را به یکدیگر واگذار نمایند، گویا با خداوند اعلان جنگ داده اند.

مؤمن بی دین

۳رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

خداوند مورد غضب خود قرار می دهد مؤمن ضعیفی را که دین ندارد. سؤال شد مقصود چه کسی می باشد فرمودند: کسی که نهی از منکر نکند.

فراگیر شدن عذاب الهی

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

امر به معروف کنید و از کارهای زشت نهی کنید وگرنه عذاب خدا همه شما را فرا خواهد گرفت.

راضی به ظلم ظالم است

علی علیه السلام فرمودند:

کسی که ظلم می کند و کسی که راضی به ظلم کردن باشد و کسی که کمک به ظالم می کند هر سه شرکاء ظلم محسوب می شوند.

مردگان زنده‌نما

علی علیه السلام فرمودند:

گروهی از مردم مبارزه با منکر را با دل و زبان و دست ترک می کنند (در برابر خلافت هیچ گونه عکس العملی نشان نمی دهند) پس اینها در حقیقت مردگانی زنده نما هستند.

مؤمن ضعیف

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
کسی که نهی از منکر نکند مورد غضب خداوند قرار می گیرد و ایمانش ضعیف است و از عقل بهره ای ندارد.

برکت از میان می رود

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:
همواره امت من در خیر و خوبی بسر خواهند برد مادامی که امر به معروف و نهی از منکر نموده و در کارهای نیک همکاری داشته باشند و اگر این امور را ترک کنند برکت از میان آنان خواهد رفت.

دشمنی با خدا

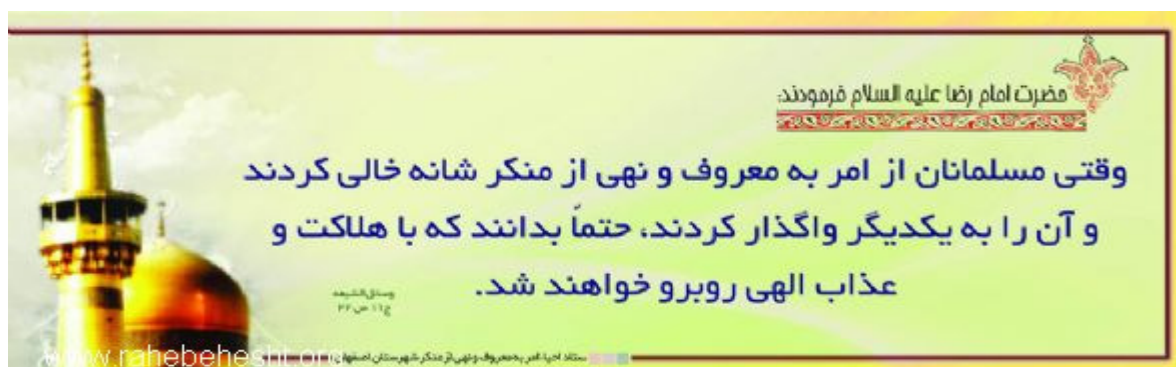
امام صادق علیه السلام فرمودند:
کسی که توانائی نهی از منکر را داشته باشد و نهی از منکر نکند، دوست دارد که خداوند اطاعت نشود، و کسی که نافرمانی خدا را دوست داشته باشد، آشکارا با خداوند دشمنی کرده است.

مردم ناپسند

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:
بد مردمی هستند کسانی که امر به معروف و نهی از منکر نمی کنند.

دعا مستجاب نمی شود

علی علیه السلام فرمودند:
امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید زیرا در این صورت افراد نادرست بر شما مسلط می گردند آنگاه دعا می کنید و دعایتان مستجاب نمی شود.



امام حسین علیه السلام ≠ توجیهات نابجا

بعضی برای سکوت خود توجیهاتی دارند و کلماتی را می گویند از قبیل:

- کار از کار گذشته است
- بایک گل بهار می شود
- ما و او را در یک قفس می گذارند
- عیسی به دین خود، موسی به دین خود
- دیگران هستند، به ما چه ربطی دارد
- در زندگی شخصی افراد دخالت مستوع است
- قائم قطع شده و مردم از من رنجیده می شوند
- خجالت می کشم و با او رودرواسی دارم



ولی قیام امام حسین علیه السلام ثابت کرد که
با یک حرکت خالصانه، می توان تاریخ را متحول کرد و
با یک گل بهار می شود

ما باید با طاغوت ها مبارزه کنیم، زیر سم اسب برویم ولی زیر بار زور نرویم
سر به نیزه دهیم ولی در برابر ظلم سر خم نکنیم
و نباید تصور کنیم که آثار امر به معروف و نهی از منکر فوری است،
زیرا گاهی آثار یک کلام یا قیام و حرکت، بعد از سال ها جلوه می کند

امام حسین (علیه السلام):

من برای زنده نگه داشتن دین اسلام
وامر به معروف و نهی از منکر قیام کردم



حقیقت این است که امر به معروف و نهی از منکر، همان حرکت حزب اللهی و همان پایبندی به اصول است که می تواند در مقابل انحراف و خطاهای فاحش دنیاى امروز بایستد.

حضرت امام علی علیه السلام فرمودند:

كُنْ بِالْمَعْرُوفِ أَمْرًا وَ عَنِ الْمُنْكَرِ نَاهِيًا وَ بِالْخَيْرِ عَامِلًا وَ لِلشَّرِّ مَانِعًا

در همه حال امر کننده به معروف و بازدارنده از منکر باش، به خوبیها عمل کن و بدیها را مانع باش

شرح نور حکیم ج ۲ ص ۵۹

ستاد احیا، امر به معروف و نهی از منکر شهرستان اصفهان

حضرت امام علی علیه السلام فرمودند:

همه اعمال نیک و حتی جهاد در راه خدا در مقایسه با

امر به معروف و نهی از منکر

مثل قطره در مقابل دریاست.

شرح نور حکیم ج ۲ ص ۶۳

ستاد احیا، امر به معروف و نهی از منکر شهرستان اصفهان

www.rahebeheshi.org

حضرت امام علی علیه السلام فرمودند:

قَوَامُ الشَّرِيعَةِ الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ إِقَامَةُ الذُّكُورِ

اساس دین بر امر به معروف و نهی از منکر و برپاداشتن احکام الهی استوار است.

مستدرک الوسائل جلد ۲ صفحه ۳۵۹

ستاد احیا، امر به معروف و نهی از منکر شهرستان اصفهان

www.rahesheshi.org

حضرت امام علی علیه السلام فرمودند:

هر کس در او سه چیز باشد ، دنیا و آخرت او سالم می ماند:

امر به معروف کند و خود بر آن فرمان برد ، نهی از منکر نماید و خود از آن باز ایستد و احکام خداوند بزرگ را مراعات نماید.

شرح نور حکیم جلد ۲ ص ۶۴

ستاد احیا، امر به معروف و نهی از منکر شهرستان اصفهان

التماس دعا

امور دانشجویان شاهد و ایثارگر و بسیج کارکنان

دانشگاه زنجان